

Ο τέταρτος άντρας (απόσπασμα), Γεώργιος Αθάνας (1893-1987)

Η αδελφή των Κοντραίων έπεσε σε βαρύ σφάλμα. Αγάπησε με όλη την τρέλα των εικοσιδυό της χρόνων τον Κωστάκη Ντούφη και του παραδόθηκε [...]. Όταν αισθάνθηκε το σφάλμα της, αξίωσε απ' τον Κωστάκη μέσα σε οχτώ μέρες να την ζητήσει απ' τ' αδέρφια της. Κι όταν είδε πως οι οχτώ μέρες πέρασαν χωρίς να κάμει έτσι, μα και πως την απόφευγε συστηματικά, τότε δε δίστασε καθόλου να τα μαρτυρήσει όλα στη μάνα της, για να πάρει το ζήτημα μια λύση. Τ' αδέρφια της έγιναν έξω φρενών. Ζήτησαν να τη σκοτώσουν αμέσως. Και θα τη σκότωναν. Μα η μάνα πρόβλεψε και την έδιωξε στην αδερφή της.

«Να μην ξαναπατήσει στο σπίτι η άτιμη, θα τη σφάξω ανάποδα!»

«Στο σουβλί θα την περάσω!»

«Θα την μαδήσω ζωντανή!» κάθε αδερφός κι από 'ναν σκληρό θάνατο τής απειλούσε. Μόνον ο πιο μικρός, ο τέταρτος, δε μιλούσε, παρά, καθώς αντίκριζε την πρωτόφανη άγρια τρικυμία του σπιτιού του, έτρεμε σύγκορμος κι έκλαιγε μαζεμένος σε μια άκρη. Ήταν παιδί δεκάξι χρονών και κανείς δεν πρόσεχε σε δαύτο, ούτε περίμενε απ' αυτό άλλη βοήθεια περισσότερη απ' τα φοβητσιάρικα δάκρυά του.

Αποφασίστηκε, ο Σωτήρης, ο μεγαλύτερος, να πιάσει τον Κωστάκη και να του απαιτήσει ορθά κοφτά σε τρεις μέρες μέσα ν' αρραβωνιάσει την προσβλημένη αδελφή τους. Αν αρνιόταν, τότε θα λάβαιναν άλληνη απόφαση.

Ο Κωστάκης, ορφανό πλουσιόπαιδο, μονάκριβος γιος μιας διαβολεμένης χήρας, που κρατούσε την περιουσία του άντρα της καλύτερα κι απ' όταν ζούσε ο ίδιος, δεν είχε δική του γνώμη και θέληση. Αν και πάτησε τώρα πια τα είκοσι πέντε, δεν έλεγε και δεν έκανε παρά ό,τι κανοναρχούσε¹ η μητέρα του. Γλεντούσε όταν, όπου κι όπως ήθελε εκείνη. Πήγαινε με τους φίλους που του διάλεγε. Ζούσε τη ζωή που τού είχε κανονίσει. Τα είχε όλα στο χέρι, για τίποτα δε φρόντιζε, κι όσο για την περιουσία του, ήταν ένας απλός υπάλληλος της μητέρας του. Η πρώτη λεύτερη, αυτόβουλη και μυστική απ' τη μητέρα του πράξη, ήταν ο έρωτάς του με τη Φωτεινή. Αυτός σπάζει πάντα τις αλυσίδες και των σκλαβωμένων κοριτσιών και των υποταγμένων αγοριών. Ήταν φυσικό κι επόμενο στο πρώτο απόχτημα της λευτεριάς του να μη λογαριάζει τίποτα, να μην κρατηθεί πουθενά. [...]

Τη μέρα που τον φώναξε ιδιαίτερα ο Σωτήρης το προαίσθημά του έγινε βαρύτερο. Κάτι του απάντησε, ούτε ναι ούτε όχι, δεν ξέρει τίποτα, όμως τη θέλει την αδερφή του, μα πρέπει να θελήσει κι η μητέρα του, αλλιώς πώς να το κάνει.

— Αυτές δεν είναι αντρίκιες κουβέντες!... Εκείνο που μάς έκανες, όμως, είναι αντρίκιο και πολύ αντρίκιο μάλιστα... Δεν έχω να κάμω με τη μητέρα σου τίποτα. Έχω μ' εσένα... Σε τρεις μέρες περιμένουμε τον αρρεβώνα της αδερφής μας. Αλλιώς είμαστε τρεις... μπορεί να λείψει ο ένας. Μα κι εσύ δε χωράς άλλο στον απάνω κόσμο!...

— Με φοβερίζεις;...

— Κάθε άλλο. Σε τέτοια ζητήματα δεν πάνε φοβέρες!... Σ' αφήνω στην καλή σου διάθεση και σε προειδοποιώ...

— Δεν παραδέχομαι τίποτα απ' όσα μου λες...

— Τότε μάς κοροϊδεύει η αδερφή μας και πρέπει να σφάξουμε αυτήν πρώτα...

— Όχι! Όχι! Αν η μητέρα μου δεχτεί..., την αδερφή σου εγώ θα την πάρω.

— Η μητέρα σου;... Δεν ξέρω!... Σε τρεις μέρες περιμένουμε τον αρρεβώνα. Τίποτ' άλλο!...

Σε τρεις μέρες. Δε γινόταν αλλιώς. Έπρεπε να το πει της μητέρας του.

— Ξέρεις μητέρα θέλω να παντρευτώ!

— Μακάρι κι απόψε παιδί μου.

— Πρέπει να βρω νύφη...

— Σου 'χω διαλέξει την καλύτερη...

— Μα τώρα που διάλεξα κι εγώ;...

— Πες μου. Μπορεί να 'ναι κι η ίδια...

— Η Φωτεινή του Κόντρα...

— Σε καλό σου!... Πιο κάτω δεν κατέβαινες;... Δεν έχουμε αρχοντοπούλες στον τόπο μας όμορφες, πλούσιες και καλές;...

- Αυτήν αγαπώ!
- Μωρέ σόι κι άνθρωπο που διάλεξες!...

[...]

Το βράδυ στο σπίτι ξανάγινε η ίδια σκηνή. Όταν μαζεύτηκαν και τα τρία παιδιά, η μάνα, συδαιλίζοντας² τη φωτιά στο τζάκι, ρώτησε χωρίς να τους κοιτάζει.

- Τι θα κάνουμε;
- Να βάλουμε απόψε κλήρο... είπε κάποιος.
- Τι κλήρο και ξεκλήρο! είπε ο άλλος. Να πάει ένας από μας... όποιος!...
- Δεν ξέρω... είστε τρεις άντρες! ξαναείπε μηχανικά, στερεότυπα η μάνα.
- Φκιάστε τρεις κλήρους! είπε ο μεγαλύτερος!

Μπήκε ο Λευτέρης με το δίκαννο. Τους κοίταξε περιφρονητικά, ακούγοντας το στερνό λόγο.

- Οι κλήροι ήταν τέσσεροι!..., τους είπε. Και βγήκε ο δικός μου.
- Η μάνα τινάχτηκε απ' το παραγώνι³ μ' ένα δαυλί στο χέρι. Οι τρεις αδερφοί πισωπάτησαν αποσβολωμένοι.
- Πώς είπες;
 - Τον σκότωσα με το δίκαννο την ώρα που γύριζε απ' το κτήμα... «Μάνα μου... Φωτεινή μου!», φώναξε καθώς έπεφτε απ' τ' αλόγο...
 - Εσύ!

Η μάνα πέταξε το δαυλί στο τζάκι, χύμηξε, αγκάλιασε το Λευτέρη και τον φίλησε σφικτά. [...]

(Ανθολογία Νεοελληνικού διηγήματος, τ. Α', Αναγέννηση-Φιλολογική)

¹κανοναρχούσε: υπαγόρευε, του έλεγε τι να κάνει ²συ(ν)δαιλίζω: ανακινώ τα ξύλα στο τζάκι, για να δυναμώσει η φλόγα ³παραγώνι: ο χώρος μπροστά στο τζάκι

Ερωτήσεις σχετικές με το περιεχόμενο

A.1. Να κατονομάσετε τα πρόσωπα της ιστορίας και να προσδιορίσετε τις μεταξύ τους σχέσεις.

2. Με δύο στοιχεία από το κείμενο να προσδιορίσετε την εποχή (σημερινή - παλιότερη) στην οποία τοποθετείται η ιστορία.

B.1. Να παρουσιάσετε και να σχολιάσετε το πρόβλημα, το οποίο έχει προκύψει για την οικογένεια των Κοντραίων.

2. Να αναφέρετε τον τρόπο που λύθηκε το οικογενειακό αυτό δράμα.

3. Να ερμηνεύσετε την πρώτη αντίδραση του μικρού γιου (υπογραμμίζεται στο κείμενο) σε αυτό το πρόβλημα. Για την απάντησή σας να λάβετε υπόψη και το τέλος της ιστορίας.

Γ.1. Με στοιχεία από το κείμενο να χαρακτηρίσετε τον Κωστάκη.

2. «**Σε καλό σου!... Πιο κάτω δεν κατέβαινες;... Δεν έχουμε αρχοντοπούλες στον τόπο μας όμορφες, πλούσιες και καλές;...**

– Αυτήν αγαπώ!

– Μωρέ σόι κι άνθρωπο που διάλεξες!»

Πώς αντιμετώπισε η μάνα του Κωστάκη την επιλογή του γιού της; Μπορείτε να αιτιολογήσετε αυτή τη στάση της; Ένας σημερινός γονιός θα μπορούσε να έχει μια τέτοια στάση;

3. **Η μάνα πέταξε το δαυλί στο τζάκι, χύμηξε, αγκάλιασε το Λευτέρη και τον φίλησε σφικτά:** Σας βρίσκει σύμφωνο/-η η στάση της μάνας του Λευτέρη; Αν ήσασταν στη θέση της πώς θα αντιδρούσατε; Γράψτε την απάντησή σας σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Ερωτήσεις σχετικές με τις λογοτεχνικές τεχνικές

• Ποιος αφηγείται την ιστορία; (eclass: Ενότητα: Θεωρία λογοτεχνίας: Τα είδη του αφηγητή)

• Στο κείμενο εναλλάσσονται η αφήγηση, ο διάλογος, ο ευθύς και ο πλάγιος λόγος και ο ελεύθερος πλάγιος λόγος. Τι προσφέρει αυτή η εναλλαγή στο κείμενο; (eclass: Ενότητα: Θεωρία λογοτεχνίας: Αφηγηματικοί τρόποι)

• **Οι κλήροι ήταν τέσσεροι!...** : Ποια είναι η λειτουργία του θαυμαστικού (!) και των αποσιωπητικών (...) στο συγκεκριμένο σημείο του κειμένου; (eclass: Ενότητα: Θεωρία Γλώσσας: Τα σημεία στίξης)